

175 éve született a felkai Tátra Múzeum alapítója, Scherfel Vilmos Aurél

Felka, a ma Poprád észak-nyugati részének számító, jelenleg szlovákul Velkának nevezett szépassági település a XIX. század második felében mindössze kétezer lelket számlált. Hírneves szülőttekben már csak ezért sem bővelkedett. Azon kevesek között azonban, akik itt látva meg a napvilágot, méltán tarthatnak számot az utókor tiszteletére, feltétlenül hely illeti meg a 175 éve, 1835. április 23-án született *Scherfel Vilmos Aurél* gyógyszerészt és botanikust. S nem csupán az általa Felkán alapított, majd csaknem másfél évtizeden át általa igazgatott Tatra Múzeum kapcsán, hanem azért is, mert mint tórázó botanikus átkutatta csaknem az egész Tátrát. Növényvilágáról számtalan publikációt tett közzé, jó néhány gyógyforrás vizét pedig vegyelemzésnek vetette alá, így is elősegítve a fürdőkultúra fejlődését.

Közéleti tevékenységének minden megnyilvánulására nem térhetünk ki, azt azonban már emlékezésünk elején megemlíthetjük, hogy élénken részt vállalt a Magyarországi Kárpát Egyesület 1873-as megalakításában, majd a Magyar Turista Egyesület Tatra Osztályának létrehozásában, amelynek haláláig munkás tagja maradt. Ugyanígy a Szepesi Tanító Egyesületnek és a Szepesi Orvos- és Természettudományi Egyesületnek is. A felkai evangélikus egyháznak 1860–86 között presbitere, a helyi elemi iskolának 19 éven át felügyelője, végül Felkának 1868–70 között polgármestere is volt.

Scherfel V. Aurél – ahogyan nevét maga gyakorta írta – elemi iskolai tanulmányait Felkán, a gimnáziumot Rozsnyón végezte. Édesapja, Scherfel Jonatán nyomdokaiba kívánt lépni, akinek Felkán gyógyszerész-tára volt, s aki ugyanúgy támogatta fia törekvéseit, mint az édesanya, Maléter Amália is. Kihasznlva német nyelvismeretét, mely a szepesi cipszerek körében természetesen mindennaposnak számított, tanulmányai folytatására Bécsbe utazott. Itt előbb botanikai és kémiai előadásokat hallgatott, majd kártartó szorgalmának köszönhetően 1855-ben megszerezte a gyógyszerész oklevelét. Ugyanebben az évben elhunyt apja örökébe lépve menten át is vehette a felkai gyógyszer-tár vezetését.

Megélhetésének biztos alapot találva, immár szabadon hódolhatott kedvteléseinek is. Szűkebb pátriája a Szepesség éppen úgy helyszíne volt növénygyűjtő kirándulásainak, mint a Magas Tatra. Útjainak csaknem állandó társai voltak Hazslinszky Frigyes és Kalchbrenner Károly országos hírnévként örvendő fűvészek. Így nem túlzás a kedvtelések „halmozásáról” beszélni, hiszen Scherfel vérbeli turista volt, aki gyalogtárát összekötötte a botanikus növénygyűjtő szenvedélyével. Idők során létrehozta a felkai Tatra Múzeum botanikai gyűjteményét, melyet aztán folyamatosan fejlesztett, gyarapított.

Ez azonban nem ment ilyen simán! Amikor eldőlt, hogy a MKE Kárpát Múzeuma nem a Scherfel által favorizált Felkán, hanem a másik jeles cipszer, Husz Armin felajánlásai nyomán Poprádon jön létre, hősünk hatalmas szervező munkába kezdett. Megszerezte a felkai Tatra Múzeum Egyesületet, mely 1881. augusztus 11-én létre is jött, dr. Daitz Ede, Blásy Ede, Emericzky Ödön, Husz János, a Krompecher testvérek és mások részvételével. Scherfel pedig megszerezte polgártársai anyagi támogatását, s rövid idő alatt 4480 forintot gyűjtött össze a múzeum céljára, ami abban az időben jelentős összegnek számított.

A zoológiai, etnográfiai, archeológiai, mineralógiai, numizmatikai, turisztikai és egyéb gyűjteményeket előbb az iskolaépületben helyezték el, majd 1882. július 2-án megnyílt a felkai Tatra Múzeum.

Scherfel Vilmos Aurél (Baló Ede festménye)

A Scherfel ház mai képe az emléktáblával (Polgárdy Géza felvétele)

Gyógyszertára eközben mind kedveltebb lett, még a szomszédos községek lakói is bizalommal keresték fel. Scherfelt ez arra készítette, hogy Ó-Tátrafüreden fiók-gyógyszertárat létesítsen, ahol aztán nyaranta ő is tartózkodott. Felkán is, Ó-Tátrafüreden is botanikuskertet létesített, ahol a tátrai növények érdekesebb és jellemző példányaait mutatta be. Felkai botanikuskertje ugyan hamarosan az itteni építkezések áldozatává vált, azonban az ó-tátrafüredi Hygiea forrás közelében létesített dacolt a múltó idővel. Mi több, még jóval Scherfel halála után, az új tulajdonos, Csatádi Artur által is egyre gyarapodott. Az ó-tátrafüredi gyógyszertár 1908-as állapotában a mellékelt képeslap jobb oldalán látható. Fennállásának utolsó idejében már zöldség-gyümölcs bolt üzemelt a helyén, végül a pusztulni hagyott épületet 1983-ban lebontották.

Scherfel növénytaní írásai közül csupán néhány megemlítésére szorítkozunk. A MKE 1879. és 1880. évi évkönyveiben, két részben jelent meg az *Adalékok a szepesi Tátra alhavasi és havasi virányának ismertetéséhez* című tanulmánya. Az 1888-ban kiadott Szepesi Emlékkönyvben tette közzé *Szepes vármegye növényzeti viszonyai* című jelentős írását. Ebben olvashatjuk, hogy „a szepesi Magas Tátra növényeinek első jegyzékét már Townson Róbert TRAWELS IN HUNGARY (London, 1797.) című munkájában látjuk, csakhogy ő még kevés növényfajt sorol fel. Ezt követte 1814-ben a svéd Wahlenberg György nevezetes, klasszikus műve FLORA CARPATORUM PRINCIPALIUM, melyet a szerző nagyrészt saját, 1913-ban tett kutatásai alapján írt, de semmi esetre sem lett volna műve oly tökéletes, ha Mauksch Tamás...és Rochel Antal...a legfontosabb adatokkal nem támogatják. Jóllehet Wahlenberg flórája sokkal nagyobb területet tárgyal, még sem öleli fel az egész Szepességet, s belőle is csak a Magas Tátrát, a Poprád-völgyet és a szepesi Magurának Dunajecig terjedő részét írja le.”

Sikeresen tett eleget másik célkitűzésének, vagyis környezete ásványvíz forrásai szabatos vegyelemzésének is. Alig akadt olyan szepesi (tátrai) ásvány (fürdő) víz, amelyet jól berendezett kémiai laboratóriumában ne ő vegyelemzett volna. Erről tanúskodnak a tárgyban megjelent tanulmányai is. *Tátrafürednek édes vize*, valamint *A tátrafüredi Castor és Pollux ásványforrások vegytani elemzése* című írásai 1874-ben jelentek meg. A következő évben látott napvilágot *A leibitzi kénfürdő kenes vizének vegytani elemzése*, majd 1880-ban *A gánóczi fürdő és artézi hévforrás vegyi viszonyai* valamint *A felső-ruzsbachi ásványvíz vegyelemzése* című dolgozatai. De a szlatvinai, sibrai, baldóczi, koronahegyi vizek vegyelemzését is ő végezte el, miként *A tátrafüredi Hygiea forrás vegyelemzése* című, 1885-ben

A Scherfel gyógyszerház Ó-Tátrafüreden (a kép jobboldalán)

megjelent tudományos értekezése azt bizonyítja, hogy fiók-gyógyszertárának helyszínén sem tartózkodott e tudományos érdeklődésének, vizsgálatainak folytatásától.

A hallatlanul tevékeny kiváló embert – múzeumalapítót és igazgatót, turistát, botanikust, kémikust és gyógyszerészt – végül is magánéletének csapásai törték meg. Előbb feleségének (született Krompecher Augusztina Lidiának) elborult elméjét kellett nap-nap után elviselnie, majd 1888-ban sorsa olyan végzetes csapást mért rá, ami munkakedvét végképpen megtörte. Egyetlen gyermeke, György ebben az évben egyetemi tanulmányait befejezve, mint okleveles gyógyszerész tért vissza Felkára, hogy atyja mellett bekapcsolódjon a munkába. Ám három nappal hazatérte után, június 26-án váratlanul meghalt. Atyja életkedvét e tragédia valósággal megbénította.

Síremléke Felkán (Polgárdy Géza felvétele)

Egy ideig még vegetált, ám 1891-ben gyógyszerterát eladta, s magányába visszavonulva jószerivel csak kertjének növényeivel foglalkozott. Egyetlen tervét szerette volna még megvalósítani: *A Tátra-flóra* cím alatt tudományos, összefoglaló, nagy, képes művét megszerkeszteni és közreadni! Ennek megvalósításán dolgozva az 1894-ről 1895-re forduló telet Bécsben töltötte, ahol múzeumi kutatásokat folytatott. Április közepén tért vissza Felkára, ahol meghűlt és rövid szenvedés után tüdőgyulladásban, 1895. április 23-án, hatvanadik születésnapján meghalt.

Tervezett művét már nem fejezhette be. A mai Poprád Velka városrészének temetőjében a Scherfel-család fekete márvány síremléke ma is áll. Amint a róla elnevezett utcában található egykori gyógyszerterának rendben tartott épülete, melynek bejárata felett félkörívű felirat adja tudtul, hogy ez itt a „SCHERFELOV DOM”. Bejáratától jobbra a falon pedig az 1967-ben elhelyezett szlovák nyelvű tábla emlékeztet Scherfel Vilmos Auréla.

S ezt már mi tesszük hozzá: az egykori kiváló cipszer-magyarra.

Dr. Polgárdy Géza